

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

معاونت پژوهش و فناوری

به نام خدا

منشور اخلاق پژوهش

با یاری از خداوند سبحان . اعتقاد به اینکه عالم محضر و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظر به اهمیت جایگاه دانشگاه در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری ما دانشجویان و اعضاء هیات علمی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و ارزش آن تخطی نکنیم:

۱- اصل برائت: التزام به لرائت جوئی از هر گونه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت

به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شائبه های غیر علمی می آلاینند.

۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هر گونه جانب داری غیر علمی و

حفاظت از اصول ، تجهیزات و منابع در اختیار.

۳- اصل ترویج : تعهد به دواج دانش و اشاعه نتایج تحقیقات و انتقال آن به همکاران

علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.

اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب نقد

۴- و خودداری از هر گونه حرمت شکنی.

۵- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهیدگان (انسان،

حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.

۶- اصل رازداری : تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد ، سازمان ها و

کشور و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.

۷- اصل حقیقت جوئی: تلاش در راستای پی جوئی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از

هر گونه پنهان سازی حقیقت.

۸- اصل مالکیت مادی و معنوی : تعهد به رعایت حقوق کامل مادی و معنوی دانشگاه و

کلیه همکاران پژوهش.

۹- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور
در کلیه مراحل پژوهش:

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه جغرافیا

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش: اقلیم شناسی در برنامه ریزی محیطی

عنوان:

برنامه ریزی اکوتوریسم در استان همدان با استفاده از شاخص TCI

استاد راهنما:

دکتر زین العابدین جعفرپور

استاد مشاور:

دکتر علیرضا شکبیا

پژوهشگر:

مریم السادات اسدالهی

زمستان ۱۳۹۰

تقدیم به:

گوهرهای سراسر عشق

پدر و مادرم

و

همسر عزیزم

تقدیر و تشکر

در اینجا لازم می دانم از استادان گرامی جناب آقای دکتر جعفرپور استاد راهنما و آقای دکتر شکیبا استاد مشاور که همراه در حل مشکلات اجرائی، اینجانب را یاری نمودند، همچنین مسئولین مربوط به سازمان های هواشناسی و مرکز آمار و اطلاعات که در امر اطلاع رسانی و آمار، من را یاری نمودند کمال تشکر و قدردانی را داشته باشم.

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب **مریم السادات اسدالهی** دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد نا پیوسته به شماره دانشجویی **۸۷۰۰۰۲۲۶۷۰۰** در رشته جغرافیای طبیعی که در تاریخ ۹۰/۱۱/۳۰ از پایان نامه خود تحت عنوان: **برنامه ریزی اکوتوریسم در استان همدان با استفاده از شاخص TCI** با کسب نمره ۱۷/۵۰ و درجه بسیار خوب دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم :

- ۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط این جانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه ، کتاب ، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آنرا در فهرست ذکر و درج کرده ام.
- ۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پائین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.
- ۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم ، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.
- ۴- چنانچه در هر مقطع زمانی موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با این جانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی :

مریم السادات اسدالهی

تاریخ: ۹۲/۰۵/۲۰

بسمه تعالی

در تاریخ ۹۰/۱۱/۳۰

دانشجوی کارشناسی ارشد خانم مریم السادات اسدالهی از پایان نامه خود
دفاع نموده و با نمره ۱۷/۵۰ بحروف هفده و پنجاه و با درجه بسیار
خوب مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

دکتر زین العابدین جعفرپور

بسمه تعالی

دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران مرکزی

دانشکده: ادبیات و علوم انسانی

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی	کد: ۱۰۱	کد شناسایی پایان نامه: ۱۰۱۲۱۵۲۰۸۹۱۰۰۱
عنوان پایان نامه: برنامه ریزی اکوتوریسم در استان همدان با استفاده از شاخص TCI		
نام و نام خانوادگی دانشجو: مریم السادات اسدالهی	شماره دانشجویی: ۸۷۰۰۰۲۲۶۷۰۰	تاریخ شروع پایان نامه: ۱۳۸۸/۹/۰۸
رشته تحصیلی: جغرافیا - اقلیم شناسی در برنامه ریزی محیطی	استاد/استادان راهنما: دکتر زین العابدین جعفرپور	تاریخ اتمام پایان نامه: ۱۳۹۰/۱۱/۳۰
استاد/استادان مشاور: دکتر علیرضا شکیبیا	آدرس: شهر اندیشه - فاز ۱ - ارغوان دهم - بعداز تقاطع - پلاک ۱۲۶/۱ - واحد ۷ - تلفن: ۰۹۳۷۱۲۳۹۹۱۹	
چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روش های اجرا و نتایج به دست آمده):		
<p>برای ارزیابی تاثیر عناصر اقلیمی بر روی شرایط آسایش حرارتی انسان نیاز است که از شاخص های آسایش انسانی استفاده کرد. شاخص های آسایش، دیاگرام ها و جداولی هستند که تاثیر کلیه عوامل موثر احساس آسایش را یکجا نشان می دهند، یک روش محاسبه شاخص های توریسم و اقلیم روش شاخص میزکوفسکی TCI است. امتیاز این روش نسبت به سایر روشها این است که از کلیه متغیر های اقلیمی مثل: دما، بارش، رطوبت، ساعات آفتابی که مجموعا این عوامل شرایط حرارتی بدن را کنترل می کنن در ارتباط با فعالیت های توریستی استفاده می کنند. در این تحقیق با استفاده از فرمول TCI که زیر شاخه های CID, CIA را شامل می شود که نتایج زیر حاصل می باشد. شاخص گردشگری استان در تمام طول سال دارای تنوع زیادی است. به گونه ای که بهترین ماهها از نظر دارا بودن شرایط آسایشی برای گردشگران ماههای می، ژوئن، سپتامبر و اکتبر بهترین شرایط را از نظر اقلیم آسایش به خود اختصاص داده اند و در مقابل ماههای آوریل و ژانویه به علت دمای پائین هوا در تمامی ایستگاههای مورد مطالعه فاقد آسایش اقلیمی برای توریست ها می باشد. با توجه به شرایط اقلیمی مناسب ترین زمان مسافرت به همدان، از اردیبهشت تا اواخر مهر ماه است. این مدت علاوه بر زیبایی و سرسبزی های پراکنده در سراسر استان همدان، تابش آفتاب و درجه حرارت بسیار مطلوب است. زمان مذکور فرصت مناسبی است تا ایرانگردان علاقمند به استان همدان از تعطیلات تابستانی خود بیشترین بهره را بگیرند. در این منطقه با اینکه فصل زمستان از نظر آسایش حرارتی در شرایط نا مطلوب قرار دارد، برای کسانی که قصد انجام ورزشهای زمستانی را دارند از جمله: اسکی، این فصل را می توانند انتخاب کنند. کلمات کلیدی: گردشگری، پارامترهای اقلیمی، شاخص TCI</p>		

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه مناسب است ■ تاریخ و امضا: ۹۰/۱۱/۳۰

مناسب نیست □

فهرست مطالب

عنوان _____ صفحه

فصل اول: کلیات تحقیق

- ۱-۱- مقدمه _____ ۱
- ۲-۱- بیان مسئله _____ ۲
- ۳-۱- اهمیت موضوع _____ ۳
- ۴-۱- اهداف تحقیق _____ ۴
- ۵-۱- پرسشهای اصلی تحقیق _____ ۴
- ۶-۱- فرضیه های تحقیق _____ ۵
- ۷-۱- پیشینه تحقیق _____ ۵
- ۸-۱- قلمرو تحقیق _____ ۹
- ۹-۱- روش تحقیق _____ ۹
- ۱-۹-۲- جامعه آماری _____ ۱۰
- ۱-۹-۴- ابزار گردآوری اطلاعات _____ ۱۰
- ۱-۹-۵- شیوه های تجزیه و تحلیل یافته ها _____ ۱۰
- ۱-۱۰- محدودیت های پژوهش _____ ۱۱

فصل دوم: ادبیات تحقیق

- ۱-۲- مفاهیم و اصطلاحات _____ ۱۲
- ۱-۱-۲- اقلیم _____ ۱۲
- ۲-۱-۲- توریسم و اهمیت آن _____ ۱۳
- ۳-۱-۲- رابطه اقلیم و توریسم _____ ۱۴
- ۴-۱-۲- اهمیت اقلیم برای توریسم _____ ۱۴
- ۶-۱-۲- اکوتوریسم _____ ۲۰
- ۷-۱-۲- اهمیت محیط طبیعی برای توریسم _____ ۲۲
- ۸-۱-۲- کاربرد داده های اقلیمی _____ ۲۴
- ۹-۱-۲- کاربرد شاخصهای اقلیمی گردشگری _____ ۲۵

فصل سوم : موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه

- ۲-۳- ویژگیهای جغرافیای طبیعی _____ ۲۷
- ۱-۲-۳- موقعیت و حدود وسعت استان همدان _____ ۲۷
- ۲-۲-۳- توپوگرافی _____ ۲۹
- ۳-۲-۳- زمین شناسی و ژئومورفولوژی _____ ۳۲
- ۴-۲-۳- اقلیم _____ ۳۴
- ۵-۲-۳- خاک _____ ۴۵

- ۴۶-۳-۲-۶- منابع آب _____
- ۴۹-۳-۲-۷- پوشش گیاهی _____
- ۵۰-۳-۲-۸- حیات جانوری و شکارگاهها _____
- ۵۱-۳-۲-۳- ویژگی های جغرافیای انسانی _____
- ۵۱-۳-۳-۱- تقسیمات سیاسی _____
- ۵۲-۳-۳-۳- ویژگیهای اجتماعی (جمعیتی) _____
- ۵۴-۳-۳-۷- ویژگیهای اقتصادی استان _____
- ۵۷-۳-۳-۴- ویژگیهای کالبدی (سازمان فضایی-شبکه ارتباطی) استان _____
- ۵۷-۳-۴-۱- راههای ارتباطی استان _____
- ۵۷-۳-۴-۲- مراکز گردشگری، چشم اندازهای طبیعی و انسانی استان _____
- ۵۸-۳-۴-۱-۱- چشم اندازهای طبیعی استان _____
- ۷۰-۳-۵-۱- چشم اندازهای انسانی استان _____

فصل چهارم: یافته های تحقیق

- ۷۳-۴-۱- مقدمه _____
- ۷۳-۴-۲- شاخص اقلیم توریسم (TCI) _____
- ۷۶-۴-۲-۱- شاخص آسایش روزانه (CID) رتبه بندی و آن _____
- ۸۴-۴-۲-۷- رتبه زیر شاخص های TCI در همدان استان شاخ _____
- ۸۴-۴-۷-۱- شاخص آسایش CIA و CID _____
- ۹۰-۴-۲-۸- شاخص TCI _____
- ۹۳-۴-۲-۱۰- کیفیت اقلیم گردشگری در استان همدان _____

فصل پنجم: نتیجه گیری، آزمون فرضیات و پیشنهادهای

- ۱۱۱- نتیجه گیری _____
- ۱۱۲- آزمون فرضیات _____
- ۱۱۳- نتایج و پیشنهادات _____
- ۱۲- منابع و ماخذ _____

فهرست جداول

عنوان _____ صفحه

۱۸	جدول ۱-۲
۴۲	جدول ۱-۳
۴۵	جدول ۲-۳
۷۳	جدول ۳-۳
۷۷	جدول ۱-۴
۸۰	جدول ۲-۴
۸۱	جدول ۳-۴
۸۳	جدول ۴-۴
۸۴	جدول ۵-۴
۸۶	جدول ۶-۴
۸۸	جدول ۷-۴
۸۹	جدول ۸-۴

جدول ۴-۹	۹۰
جدول ۴-۱۰	۹۱
جدول ۴-۱۱	۹

فهرست نمودارها

عنوان _____ صفحه

نمودار ۲-۱	۲۰
نمودار ۳-۱	۳۸
نمودار ۳-۲	۳۹
نمودار ۴-۱	۷۸
نمودار ۴-۲	۸۳
نمودار ۴-۳	۹۲

فهرست اشکال

عنوان _____ صفحه

شکل ۳-۱	۳۰
شکل ۳-۲	۶۰
شکل ۳-۳	۷۱
شکل ۳-۴	۷۱

فهرست نقشه ها

صفحه	عنوان
۲۹	نقشه ۱-۳
۳۰	نقشه ۲-۳
۳۱	نقشه ۳-۳
۳۷	نقشه ۴-۳
۳۸	نقشه ۵-۳
۴۹	نقشه ۶-۳
۹۵	نقشه ۱-۴
۹۶	نقشه ۲-۴
۹۸	نقشه ۳-۴
۹۹	نقشه ۴-۴
۱۰۱	نقشه ۵-۴
۱۰۲	نقشه ۶-۴
۱۰۴	نقشه ۷-۴
۱۰۵	نقشه ۸-۴
۱۰۷	نقشه ۹-۴
۱۰۸	نقشه ۱۰-۴
۱۱۰	نقشه ۱۱-۴
۱۱۱	نقشه ۱۲-۴

فصل اول: کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه

دیدن مناظر زیبای طبیعت همراه با شاهکارهای شگفت انگیز و بکر آن، میل سیاحت را در دل انسان بیشتر می‌پروراند و امکان گردش و دست دادن فرصتی مناسب برای این منظور را یکی از آرزوهای دلپذیر و دلخواه بشر نموده است. موفقیت در صنعت توریسم قبل از هر برنامه ریزی و طراحی برای منطقه، مستلزم دارا بودن شرایط ویژه اقلیمی و نیز برخورداری از فرهنگ ویژه مهمانپذیری آن سرزمین است که کشور ایران از این لحاظ کمبودی احساس نمی‌کند. یکی از عوامل سازنده محیط زیست و شاید از اساسی‌ترین آنها اقلیم است (محمدی-۱۳۸۶).

شاخص آب و هوای توریسم (TCI) امروزه مبنای بسیاری از مطالعات آب و هواشناسی توریسم قرار گرفته است. بهره برداری صحیح و معقولانه منابع طبیعی هوا و اقلیم رمز موفقیت بسیاری از طرح‌های توسعه توریسم در سطوح ملی، منطقه‌ای و محلی است و می‌تواند مسئولین را در دستیابی به اهداف توسعه توریسم از جنبه‌های گوناگون کمک نماید. موضوع تاثیر شرایط اقلیمی بر ساختار صنعت توریسم، مقوله اقلیم‌شناسی توریسم را به وجود آورده است. بدین ترتیب دانش و آگاهی در خصوص شرایط اقلیمی و کاربرد آنها می‌تواند برای طراحان توریسم، و در کل صنعت گردشگری بسیار با ارزش و مفید بوده و نیز در کاهش اثرات منفی هوا و اقلیم بر گردشگران و شاخه‌های اقتصادی مرتبط با آن نقش موثری را ایفا نماید.

۱-۲- بیان مساله

ضرورت همگانی با تغییرات پرشتاب و فزاینده جهان شمول، کشور را بر آن می‌دارد که در شرایط فراگیر و رقابتی کنونی دست به اقدامات منطقی و متناسب از جمله تدوین استراتژی صنعت و بخصوص صنعت گردشگری بزند تا در عرصه تحولات جهانی از حالت انفعالی بیرون آمده و با رشد مطلوب و توسعه فراگیر شالوده جامعه‌ای توانگر را پایه ریزی کند

(دهدشتی شاهرخ و آنچه ای، ۱۳۸۳). توریسم بخش عمده اقتصاد جهانی را تشکیل می دهد و یکی از بزرگترین صنایع جهان می باشد. تخمین زده می شود که تا سال ۲۰۲۰، گردشگران بین المللی به ۱/۶ میلیارد نفر برسند و گردش مالی ناشی از آن بیش از ۲ تریلیون دلار در سراسر دنیا باشد (حسین زاده و حیدری، ۱۳۸۲). پدیده نوین جهانگردی که برخاسته از افزایش اوقات فراغت است در جنبه های گوناگون بشریت معاصر تاثیر فراوان می گذارد. توریسم جهانی بین سالهای ۱۹۹۰-۱۹۷۰ میلادی به میزان ۲۶ درصد رشد داشته است (دی فرتیاس-۲۰۰۴).

موقعیت جغرافیایی، توپوگرافی، چشم انداز، حیات گیاهی و جانوری، هوا و اقلیم همه با هم منبعی مهم برای گذران اوقات فراغت و توریسم را تشکیل می دهند (دی فرتیاس-۲۰۰۴). اقلیم تاثیر زیادی روی بخش توریسم و گذران اوقات فراغت دارد و در بسیاری از مناطق جهان، صنعت توریسم کاملا وابسته به اقلیم آن مناطق است (سکات و ام سی بویل-۲۰۰۱). اگر چه خصوصیات آب هوایی موجود در یک منطقه به طور مطلق نمی تواند فعالیت های انسانی را مخدوش کند ولی به عنوان فاکتور اقتصادی مهم مورد توجه برنامه ریزان امر توریسم می گردد، مشخص می شود که عملا بعضی از مناطق به دلیل شرایط اقلیمی شان که محدودیت فعالیت توریسمی را ایجاد می نمایند، دارای پتانسیل کمی جهت جذب توریسم است (شکیبا-۱۳۸۹).

تاثیر عوامل اقلیمی در رضایتمندی گردشگران باعث افزایش حساسیت و اهمیت آن در انتخاب مکانی مناسب برای اقامت گردشگران شده است. لذا داشتن دیدی روشن از توان اقلیمی و آسایش بیوکلیماتیک در پهنه های گردشگرپذیر جغرافیایی نقش بسزایی در مدیریت و برنامه ریزی های توریسمی و نیز افزایش تقاضای گردشگران منطقه خواهد داشت. (حسنوند و همکاران، ۱۳۸۹).

۱-۳- اهمیت موضوع

ایران جزء ده کشور اول جهان از لحاظ جاذبه های گردشگری و جزء ۵ کشور اول جهان از نظر تنوع گردشگری می باشد. این در حالی است که از لحاظ جذب گردشگری تقریباً در رده های آخر جهانی قرار گرفته است. طبق آمار سال ۲۰۰۲ سازمان جهانی گردشگری فقط ۲۴ درصد از تعداد و ۱۶ درصد از درآمدهای گردشگری دنیا اختصاص به ایران دارد (شیخانی، ۱۳۸۶). در چشم انداز بیست ساله کشور در افق ۱۴۰۴ کسب ۲ درصد از درآمد جهانی توریسم و ۱.۵ درصد گردشگران بین المللی یعنی ۲۰ میلیون گردشگر به عنوان هدف در نظر گرفته شده است. تحقق این اهداف در صورتی امکان پذیر خواهد بود که اولاً پتانسل گردشگری کشور شناسایی گردد، دوماً این پتانسیل ها هم در سطح بین الملل و هم در داخل کشور شناسانده شود. تنوعات مکانی- زمانی آب و هوای ایران به عنوان یک منبع گردشگری می تواند محسوب شود که استفاده بهینه از این پتانسیل ها با هدف ارتقای کیفیت گردشگری به توسعه گردشگری منجر می شود. اگر چه اقلیم تنها یکی از متغیرهایی است که باعث می شود افراد به مسافرت بروند، بسیاری از توریست ها بوسیله ملاحظات اقلیمی تحریک می شوند. حتی وقتی محرک ها غیر اقلیمی هستند مثل توریسم آموزشی یا فرهنگی، توریست ها علاقه دارند اوقاتی از سال را برای مسافرت انتخاب کنند که سلامت اقلیمی شان در بهترین وضعیت باشد (میکزکوفسکی-۱۹۸۵). استان همدان منطقه کوهستانی است که در طول دره وسیعی قرار دارد که از دو طرف به کوههای

بلند و ارتفاعات الوند محصور است. در شمال شرق و شمال استان دشتهای وسیعی وجود دارند که میدان عمل بادهای شدید می باشد و توده های هوا به راحتی این مناطق را تحت تاثیر خویش قرار می دهند، قسمتی از کوههای شهرستان نهاوند پوشیده است از جنگل و بیشتر مراتع بین دره ای هستند که بارش به صورت برف، منابع آب فراوان و نهایتاً مناظر طبیعی زیبا از پتانسیل های ارزشمندی جهت توسعه صنعت توریسم برخوردار است. از طرف دیگر با توجه به وضعیت اقتصادی منطقه توسعه صنعت توریسم می تواند به عنوان فاکتوری در توسعه

اقتصادی منطقه، مد نظر قرار گیرد و جایگاه استان همدان را به عنوان یک قطب توریسمی در برنامه ریزی های ملی و منطقه ای تثبیت نماید.

۱-۴- اهداف تحقیق

- ارزیابی و تحلیل شرایط اقلیمی استان همدان در ماه های مختلف سال برای جذب گردشگر
- مشخص نمودن پتانسیل های گردشگری منطقه و استفاده بهینه از آن پتانسیل ها در فصل های مختلف
- تعیین اقلیم آسایش گردشگری برای استان همدان به منظور برنامه ریزی و توسعه توریسم در منطقه

۱-۵- پرسش های اصلی تحقیق

- ۱-۵-۱- کدام عناصر اقلیمی در ایجاد تقاضای گردشگری منطقه تاثیر بیشتری دارند و چه رابطه ای بین این عناصر و توسعه فعالیت های گردشگری منطقه وجود دارد؟
- ۱-۵-۲- آیا توسعه فعالیت گردشگری در منطقه بر اساس شرایط اقلیمی انجام گرفته است و آیا با استفاده از شاخص TCI می توان برنامه ریزی در اکوتوریسم منطقه مورد مطالعه داشت که نتیجه آن به سلامت توریست منتهی شود؟

۱-۶- فرضیه های تحقیق

- ۱-۶-۱- بنظر می رسد در استان همدان در اکثر ماههای سال شرایط برای جذب گردشگران به صورت فصلی، مناسب است و بهترین شرایط اقلیمی توریسمی منطقه، تابستان می باشد.
- ۱-۶-۲- بنظر می رسد دما، بارش، ساعات آفتابی از عناصر اقلیمی هستند که بیشترین تاثیر را در تقاضای گردشگری منطقه دارند و شناسایی رابطه بین این عناصر با گردشگری با

استفاده از شاخص TCI زمینه های بسیار مهم برنامه ریزی اکوتوریسم و گردشگری را فراهم خواهد آورد.

۱-۷- پیشینه تحقیق

درباره چگونگی ارتباط اقلیم و گردشگری بررسی هایی در نقاط مختلف دنیا صورت گرفته است که در برخی از آنها اثرات عناصر اقلیمی مانند دما، بارش، رطوبت نسبی، باد و غیره را بر روی سلامت گردشگران و چگونگی تاثیر آنها بر انتخاب مقصد از سوی گردشگران تاکید دارند و برخی از این تحقیقات نیز اثرات گرمایشی جهانی و تغییر اقلیم را در مناطق مختلف دنیا را بر روی حرکات گردشگران مورد بررسی قرار داده اند.

۱-۷-۱- پیشینه تحقیق در جهان

- Hounam (۱۹۷۶) با استفاده از شاخص دمای موثر آسایش اقلیمی شهر آیس اسپرینگز را مورد مطالعه قرار داد و مشاهده کرد که قسمت قابل توجهی از فصل گرم سال در این شهر از لحاظ آسایش اقلیمی نامساعد است.

- میکزووکوفسکی (۱۹۸۵) به منظور بررسی اقلیم توریسم در رابطه با سلامت توریست ها، با تاکید بر اهمیت اقلیم برای توریسم، نقش هر یک از عناصر اقلیمی دما، رطوبت نسبی، تابش آفتاب و باد را برای توریسم تشریح نموده و سپس با ترکیب این عناصر به صورت یک شاخص واحد که شاخص اقلیم توریسم یا اصطلاحاً TCI نام دارد اقلیم توریسم را برای ۴۵۳ ایستگاه درسراسر جهان محاسبه کرده و نقشه ی وضعیت اقلیم توریسم در جهان را ترسیم نموده است.

- آلن پری (۱۹۹۷)^۱ به بررسی اهمیت اقلیم برای صنعت توریسم پرداخته و اطلاعات اقلیمی مورد نیاز برای صنعت توریسم را مورد ارزیابی قرار داده است. همچنین نتایج تغییر اقلیم بر توریسم را در مناطقی مانند کشور انگلستان و دریای مدیترانه تشریح کرده است.

---

^۱ - Allen Perry

- هریسون و همکاران (۱۹۹۹)، اثرات تغییر اقلیم، بر روی صنعت گردشگری اسکاتلند را مورد بررسی قرار دادند.

- در تحقیقی مادیسون (۲۰۰۱)، یک مدل برای نیاز گردشگری ارائه کرده است و برای ارزیابی نیاز زیبایی شناختی از متییرهای اقلیمی استفاده کرده است.

- دانیل سکات و ژوف ام سی بویل (۲۰۰۱) با استفاده از شاخص اقلیم توریسم میکزوکوفسکی (TCI) اثرات تغییر اقلیم را با توجه به سناریوهای دو گانه تغییر اقلیم تا دهه های ۲۰۵۰ و ۲۰۸۰ برای ۱۷ شهر امریکای شمالی (ایالات متحده ی امریکا و کانادا) محاسبه کرده اند و وضعیت توریسم را در این شهرها با توجه به این سناریو پیش بینی نموده اند.

- ماتزاراکیس (۲۰۰۱)^۲ بر اهمیت اطلاعات هوا و اقلیم، هم برای توریست ها و هم برای صنعت توریسم تاکید کرده است.

- سی. آر. دی فریتاس (۲۰۰۳) به ارزیابی اطلاعات محیطی برای تصمیم گیری و برنامه ریزی کسب و کار در بخش گذران اوقات فراغت و توریسم اقدام نموده است و به این منظور مفاهیمی مانند تفاوت اثر تغییر اقلیم روی توریست ها و صنعت توریسم، بکارگیری روشی استاندارد برای ارزیابی اقلیم توریسم، ارزیابی نقش پیش بینی های اقلیمی در نحوه ی انتخاب مکان های توریسمی توسط توریست ها، مخاطرات بوجود آمده در اثر حوادث جوی شدید، معیارهای اقلیمی مورد استفاده ی توریست ها جهت انتخاب مکان مناسب برای گذران اوقات فراغت و چگونگی استفاده از اطلاعات اقلیمی بوسیله توریست ها و بخش توریسم را مورد بحث و بررسی قرار داده است. این تحقیق قویترین و کامل ترین کار صورت گرفته تاکنون در مورد مفاهیم نظری و چارچوب تئوریک اقلیم توریسم می باشد.

- جکویلاین (۲۰۰۴)، در مقاله ای برخی از متغیرهای اقلیمی مانند دمای هوا، بارندگی، تعداد روزهای مرطوب و تعداد روزهای یخبندان را برای بررسی اثر شرایط اقلیمی در انتخاب مقصد گردشگری در آلمان مورد استفاده قرار داده است.

---

^۲ - A.Matzarakis

- دیوید وینرو باس آملونگ^۲ (۲۰۰۴) با استفاده از شاخص های تعیین آسایش، اثر تغییر اقلیم در منطقه مدیترانه را بر آسایش توریست با توجه به مبدا (عمدتا اروپا) مشخص نموده اند.

- ماتزاراکیس (۲۰۰۴) با استفاده از شاخص های گرمایی، مشتق شده از مفهوم تعادل انرژی بدن انسان که فاکتورهایی مانند فشار گرمایی و دمای معادل فیزیولوژیکی را در بر می گیرد، به ارزیابی محیط گرمایی مناسب برای سلامت توریست در هنگام فعالیت بیرونی و درونی پرداخته است. همچنین، اطلاعات اقلیمی و زیست اقلیمی را برای گردشگری یونان مورد ارزیابی قرار داده است و اطلاعاتی را که اغلب برای گردشگری قابل دسترس است را بارش، تابش روزانه خورشید، دمای هوا، رطوبت نسبی و دمای آب به صورت ماهانه استفاده می شوند، می داند.

۱-۷-۲- پیشینه تحقیق در ایران

- محمودی (۱۳۸۷) محدوده ی آسایش اقلیمی مریوان را با استفاده از شاخص های دمای موثر و تنش جمعی تعیین کرد و به این نتیجه رسید که ماه مه (اردیبهشت) از لحاظ شرایط و وضعیت آب و هوایی بهترین ماه برای مسافرت به این شهر است.

- خسروی (۱۳۸۰) پس از روشن ساختن نقش هوا و اقلیم در صنعت توریسم، به بررسی جنبه های گرمایش جهانی جو و ناهنجاری های اقلیمی که به صورت مستقیم، تاثیرات شدیدی روی صنعت توریسم می گذراند، پرداخته است.

- لایقی (۱۳۸۲) نحوه تاثیر عناصر آب و هوایی بر صنعت گردشگری در استان گیلان را با استفاده از شاخص های فشار اقلیمی در ماه های گرم و سرد سال مورد بررسی قرار داد و نتیجه گرفت که مطلوب ترین را در ماه های گرم سال لاهیجان و در ماه های سرد سال شهر آستارا دارا می باشد.

- ابوالحسنی (۱۳۸۲)، در پایان نامه خود، قابلیت ها و محدودیت های اقلیمی صنعت گردشگری را برای شهرستان رامسر و تنکابن بررسی کرده است.

---

^۲ - David Viner, Bas Amelung